

De eigenaar en de mede-eigenaar

1. De eigenaar

De eigenaar heeft, meer dan wie ook, belang bij het behoud van zijn zaak. Hij heeft dus belang bij het sluiten van een verzekering. Krachtens de spreuk 'res perit domino' is het inderdaad de eigenaar, die alleen het verlies van zijn zaak door overmacht draagt. Er werd gevonnis dat de koper van een onroerend goed waarvan de eigendom hem nog niet overgedragen was op het ogenblik van de schade geen verzekeringsbelang bewijst (Scheids. uitspr., 24 april 1990, *Rev. Not. belge*, 1990,424).

2. De mede-eigenaar

Zo de verzekerde mede-eigenaar van het verzekerd goed is, is de verzekering die hij in zijn naam onderschrijft slechts voor zijn deel in de mede-eigendom geldig (Begerem, & De Baets, *Traité des assurances terrestres*, nr. 212; Laloux, P., *Traité des assurances terrestres en droit belge*, nr. 62), tenzij uit het contract blijkt, dat de onderschrijver gehandeld heeft voor rekening van de andere medeëigenaars, hetzij als lasthebber hetzij als zaakwaarnemer (Monette, De Villé & André, *Traité des assurances terrestres*, t. I, nr. 155).

Uit het feit dat de eigenaar van een pand dit verzekert, vloeit niet voort dat de verzekering het deel van de buren in een gemene muur omvat.

Tenzij dit uitdrukkelijk zou zijn overeengekomen.

Mede-eigendom kan verder ook verworven worden door het overlijden van de eigenaar van een goed, dat dan in de patrimonium van zijn erfgenamen overgaat (onverdeeldheid). De onverdeelde mede-erfgenamen hebben vóór de verdeling van de nalatenschap er alle belang bij de onverdeelde roerende en onroerende goederen uit de nalatenschap te verzekeren. Bij de verdeling van de nalatenschap zullen de schadevergoedingen de beschadigde bezittingen vertegenwoordigen. De erfgenamen kunnen in de polis gezamenlijk optreden of één onder hen kan voor rekening van de gemeenschap handelen (Monette, De Villé & André, *Traité des assurances terrestres*, t. I, nr. 155).

Het sluiten van een verzekeringsovereenkomst geldt in principe als een conservatoire maatregel en kan dus rechtsgeldig gebeuren door één onverdeelde medeëigenaar, en dit krachtens artikel 577-2, 9 5 van het Burgerlijk Wetboek.

In geval van een gebouw of een groep van gebouwen waarvan het eigendomsrecht verdeeld is volgens kavels die elk een gebouw privaat gedeelte en een aandeel in gemeenschappelijke onroerende bestanddelen bevatten, moeten de betrekkingen tussen de mede-eigenaars door een basisakte en een reglement van mede-eigendom beheerst worden (art. 577-3 van het Burgerlijk Wetboek ingelast door de wet van 30 juni 1994 tot wijziging en aanvulling van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek betreffende de mede-eigendom, B.S., 26 juli 1994). Deze nieuwe wet verleent aan de vereniging van mede-eigenaars de rechtspersoonlijkheid vanaf het ontstaan van de onverdeeldheid door de toekenning of de overdracht van ten minste een kavel en de overschrijving van de basisakte en van het reglement van mede-eigendom op het hypotheekkantoor (art. 577-5 Q 1 B.W.). Deze vereniging is door de syndicus vertegenwoordigd (art. 577-8, § 4, 6° B.W.). De nieuwe wet - die in werking trad op 1 augustus 1995 - wijzigt in menig opzicht de betrekkingen tussen de mede-eigenaars en de verzekeraar. Terwijl vroeger zoveel verzekeringsovereenkomsten (negotium) bestonden als eigenaars - zelfs als het geheel van deze overeenkomsten vervat werden in één enkel geschrift (instrumentum) -, is nu slechts één

contract door de vereniging van mede-eigenaars gesloten. Deze nieuwe situatie zal een niet te verwaarlozen invloed hebben op de betrekkingen tussen de mede-eigenaars en de verzekeraar. De vereniging van mede-eigenaars kan niet vergeleken worden met een vennootschap of een andere vereniging met rechtspersoonlijkheid waarvan de eigendom verscheiden is van deze van de verschillende leden die haar samenstellen. Om te voorkomen dat de vereniging van mede-eigenaars een soort van burgerlijke vastgoedmaatschappij wordt, wordt het vermogen ervan krachtens artikel 577-5 3 B.W. beperkt tot de roerende goederen die nodig zijn voor de verwezenlijking van haar doel, dat uitsluitend bestaat in het behoud en het beheer van het gebouw of de groep van gebouwen (Parl. St., Kamer, sessie 1992-93, nr. 851/7, blz. 6). Deze roerende goederen kunnen lichamelijke roerende goederen zijn, zoals deze nodig voor het onderhoud van het gebouw, maar betreffen vooral onlichamelijke roerende goederen, zoals de bedragen - reservefondsen en bedrijfskapitaal - geplaatst in een financiële instelling.

Bijna alle reglementen leggen aan de mede-eigenaars de verplichting op, door bemiddeling van de syndicus, één enkele polis te onderschrijven, waardoor het hele gebouw (gemene en privatieve delen) gewaarborgd wordt (Men vindt een voorbeeld van clausules m.b.t. de verzekeringen in F. Aeby, *La propriété des appartements*, 2e uitgave, Bruylant, Brussel, 1987, blz. 493).

De vruchtgebruiker en de naakte eigenaar

1. De vruchtgebruiker

1.1. Genotsrecht en instandhoudingverplichting

Volgens het Burgerlijk Wetboek is vruchtgebruik 'het recht om van een zaak waarvan een andere de eigendom heeft het genot te hebben, zoals de eigenaar zelf, maar onder de verplichting om de zaak in stand te houden' (art. 578 B.W.). Het is een zakelijk en tijdelijk recht (Kluyskens, A., *Beginselen V*, nr. 144). De vruchtgebruiker heeft bij het behoud van de zaak waarop zijn vruchtgebruik is gevestigd een tweevoudig belang:

- zijn genotsrecht eindigt 'door het geheel tenietgaan van de zaak' (art. 617 Burgerlijk Wetboek);
- in zijn hoedanigheid van houder van een andermans goed, heeft hij de verplichting dit op het einde van het vruchtgebruik terug te geven. Van deze verplichting kan hij zich slechts vrijmaken door te bewijzen dat de beschadiging of de vernieling buiten zijn schuld plaatsgevonden heeft (toepassing van art. 1302 B.W., zie 11.11.8. De aansprakelijkheid van de gebruiker)

Hij zou tevens voorzichtig handelen als hij zich verzekert tegen dit dubbele risico.

1.2. Hoe verzekeren

De voorzichtigheid vergt van de vruchtgebruiker dat hij dit tweevoudige risico zou verzekeren.

Hij bezit de mogelijkheid om een verzekering aan te gaan voor:

- 1) de waarde van zijn vruchtgebruik;
- 2) zijn aansprakelijkheid;
- 3) het pand, zowel voor zijn rekening als voor rekening van de naakte eigenaar.

In de eerste twee gevallen stelt de schaderegeling geen bijzondere problemen.

1) De waarde van zijn vruchtgebruik

De verzekeraar betaalt aan de vruchtgebruiker een rente, berekend in functie van het verzekerd bedrag en naar rata van de door hem geleden genotsderving aan vruchtgebruik. Niet naar rata van

de verloren waarde zoals meer dan eens wordt beweerd. Deze verzekering kan vergeleken worden met een lijfrente-verzekering van onroerende onbruikbaarheid. Omdat de waarde van het vruchtgebruik steeds vermindert, zou het verzekerde bedrag theoretisch ieder jaar opnieuw vastgesteld moeten worden, rekening houdend met de genotswaarde van het pand.

2) Zijn aansprakelijkheid

De verzekeraar zal de naakte eigenaar schadeloos stellen indien de aansprakelijkheid van de vruchtgebruiker weerhouden wordt.

3) Het pand

De moeilijkheden beginnen daartegenover wanneer de vruchtgebruiker een verzekering voor de voile eigendom heeft gesloten zonder tussenkomst van de naakte eigenaar. De vraag is dan welke ieders rechten zijn op de schadevergoeding:

- Gedeeltelijke schade

Indien het om een gedeeltelijke schade gaat en de vruchtgebruiker er mee instemt het pand in zijn vroegere staat te herstellen, zal de verzekeraar hem de herstellingskosten betalen en zal de vruchtgebruiker het pand zoals voorheen behouden. De vergoeding voor onbruikbaarheid van onroerende goederen zal eveneens aan hem worden betaald. Nochtans mag de naakte eigenaar, zelfs tijdens het vruchtgebruik, een vordering instellen tegen een nalatige vruchtgebruiker. Dit teneinde hem te dwingen zijn verplichtingen na te leven. Zo zal de naakte eigenaar rechtstreeks tegen de vruchtgebruiker kunnen optreden, zonder te moeten wachten tot het einde van het vruchtgebruik (zie referenties in R.PD.B., zie Usufruit, nr. 575).

- Totaal verlies

Indien de schade totaal is, rijst de vraag wat de verzekeraar moet betalen en aan wie deze betaling moet geschieden. Volgens sommige auteurs (waaronder Begerem & De Baets, *Traité des assurances terrestres*, nr. 215) kan de verzekering slechts aan de vruchtgebruiker ten goede komen. Daartegenover stelt Laloux (*Traité des assurances terrestres en droit belge*, nr. 63), dat de verzekering eveneens ten goede komt aan de naakte eigenaar omdat de vruchtgebruiker wordt verondersteld als zaakwaarnemer te hebben gehandeld. Is de naakte eigenaar er niet toe gehouden over de belangen van de vruchtgebruiker te waken, zo is deze laatste wel verplicht de zaak te behouden. Wanneer de vruchtgebruiker een daad van beheer stelt, waartussen het sluiten van een verzekering is begrepen, mag aangenomen worden dat hij dit doet om het gemeenschappelijk belang te vrijwaren.

De verplichting zorg te dragen voor het behoud van de zaak gaat nochtans niet zo ver de vruchtgebruiker te verplichten een brandverzekering te sluiten (De Page, *Traité élémentaire de droit civil belge*, t. VI, nr. 340: zie ook referenties R.PD.B., v" Usufruit, nr. 576).

2. De naakte eigenaar

De naakte eigendom brengt geen onverdeeldheid tot stand met de vruchtgebruiker. Het is een verdeling van de eigendom waardoor aan ieder van de partijen geheel van elkaar onderscheiden rechten worden verleend. De naakte eigenaar heeft een werkelijk belang bij het behoud van de zaak. Bij het einde van het recht van vruchtgebruik, waarvan hij de datum niet kent omdat het vruchtgebruik levenslang is, wordt hij automatisch volle eigenaar. Van de andere kant vertegenwoordigt zijn recht van naakte eigendom een zakelijk in geld waardeerbaar recht. Het neemt van dag tot dag in dezelfde mate toe als de waarde van het vruchtgebruik vermindert. De meeste auteurs zijn van oordeel dat in geval van niet-herbouwing van het vernielde pand de naakte eigenaar niet eerder recht heeft op enige schadevergoeding dan wanneer het vruchtgebruik

eindigt, omdat de verzekering anders voor hem een bron van winst zou worden (Fredericq, L., *Traité de droit commercial belge*, t. 111, nr. 207; Van Eeckhout, *Le droit des assurances terrestres*, nr. 87B; Cassart, F., 'L'assurance de l'usufruit et de la nr. d'un bien', A.I.A., Brussel, 1946, blz. 17).

De oplossing is juridisch geheel correct. Maar ze heeft voor de bedrijfspraktijk geen enkele waarde. Daarom nemen dezelfde auteurs aan, dat wanneer de naakte eigenaar een verzekering heeft onderschreven voor de gehele waarde van het pand, hij onmiddellijk binnen de perken van zijn belang vergoed moet worden: voor de waarde van de volle eigendom, verminderd met de waarde van het vruchtgebruik, of voor de verdisconteerde waarde van de vergoeding, waarvoor dan tot grondslag de ouderdom van de vruchtgebruiker moet worden genomen (Voor de berekening van de waarde van naakte eigendom, zie Muschart, R., *Commentaire des conditions incendie*, blz. 25, *Bull. Ass.*, 1921, 381). Deze waarde is niet gemakkelijk vast te stellen. Er moet inderdaad rekening worden gehouden met de verkoopwaarde van het pand. Deze waarde wordt bijna altijd in de brandverzekering verworpen (zie 11.1 1.5).

Indien de naakte eigenaar een verzekering heeft gesloten voor de gehele waarde van het pand kan de vruchtgebruiker dan van deze verzekering genieten? Sommige auteurs antwoorden daarop bevestigend (Monette, De Villé & André, *Traité des assurances terrestres*, t. I, nr. 155).

Ze putten hun argumentarium uit de voorbereidende werken. Volgens de heersende opinie (Kluyskens, *Beginselen van het burgerlijk recht V*, nr. 219; Fredericq, L., *Traité de droit commercial belge* 111, nr. 207; Laloux, *Traité des assurances terrestres en droit belge*, nr. 63) gaat het niet op te beweren dat de naakte eigenaar voor het gemeenschappelijk belang als zaakwaarnemer van de vruchtgebruiker heeft willen handelen. Het probleem moet worden opgelost door een onderzoek naar de gemeenschappelijke bedoeling van de partijen. Zo zal de betaling van een gedeelte van de premie door de vruchtgebruiker kunnen aantonen, dat de naakte eigenaar de bedoeling heeft gehad de vruchtgebruiker in de gesloten verzekering te laten delen.

2. De gebruiker en de bewoner

Het recht van gebruik is een zakelijk recht. Het is ten behoeve van een bepaald persoon op een andermans zaak gevestigd. Mits instandhouding ervan en overeenkomstig haar bestemming, kan de gebruiker de zaak zelf gebruiken en, zo zij vruchtdragend is, er de vruchten van trekken, doch slechts zoveel als hij voor zich en zijn gezin nodig heeft. Het recht van bewoning is een bijzondere benaming voor het recht van gebruik van een huis (Kluyskens, A., *Beginselen van het burgerlijk recht V*, nr. 231).

De rechten van gebruik en bewoning kunnen vergeleken worden met het vruchtgebruik. Zij worden verworven en gaan verloren op dezelfde wijze (art. 625 B.W.). Tijdens het genot, moeten gebruiker en bewoner de bestemming van de zaak eerbiedigen en de substantie ervan bewaren. Bij het einde van deze rechten, moeten gebruiker en bewoner de zaak teruggeven in de staat waarin zij deze hebben ontvangen. Wanneer men op de rechten van gebruik en bewoning de regels van het vruchtgebruik toepast, dienden de houders van deze reële rechten in te staan voor het verlies en voor de schade, die bij de teruggave aanwijsbaar zijn. Zij zijn daarvan slechts vrijgesteld indien verlies en schade te wijten zijn aan een toeval. Hiervan moeten zij het bestaan bewijzen. Het verzekerbaar belang van de gebruikers en bewoners staat dus zeer dicht bij dit van de vruchtgebruiker. Hetgeen daarover in rubriek c. 1 werd gezegd, mag op het gebruik en de bewoning worden toegepast.

De opstalhouder en de erfpachter

1. De opstalhouder

Het recht van opstal is een zakelijk recht om gebouwen, beplantingen en andere werken op een andermans erf te hebben (art. 1 van de wet van 10 januari 1824 op het recht van opstal). In zijn hoedanigheid van tijdelijke eigenaar van de gebouwen, heeft de opstalhouder een duidelijk belang bij het behoud van zijn goed (zie hierboven b). Indien de opstalhouder, bij de vestiging van het recht van opstal, de waarde van de gebouwen of andere werken aan de grondeigenaar niet heeft betaald, moet hij deze constructies, bij de afloop van de opstal, aan de eigenaar teruggeven (gevolg van art. 5 en 7 van voornoemde wet). Slechts bij de afloop van de opstal moet tot teruggave worden overgegaan. Ondertussen is de opstalhouder eigenaar. Daarom is het geraden dat hij zijn bezit zou verzekeren.

2. De erfpachter

De erfpacht is een zakelijk en tijdelijk recht. Dit recht verleent genot van een aan een ander toebehorend goed, onder verplichting om de waarde ervan niet te verminderen en om de eigenaar daarvoor een jaarlijkse geldsom of prestatie in natura te geven (cj art. 1 wet van 10 januari 1824 op het erfpachtrecht; Kluyskens, Beginselen van burgerlijk recht, V, nr. 238). Behoudens andersluidende overeenkomst heeft de erfpachter het recht constructies op de grond waarvan hij het genot heeft, op te richten. Hij blijft daar eigenaar van tot aan het einde van zijn recht. Uit dien hoofde is hij gerechtigd tot het sluiten van een verzekering. De erfpacht heeft eveneens belang bij het behoud van de bestaande constructies, d.w.z. bij het behoud van de zaak waarop hij zijn erfpachtelijke rechten uitoefent. Als gebruiker is hij aansprakelijk tegenover de eigenaar voor de beschadigingen en de vernielingen die hij aan het goed zou hebben toegebracht (zie 11.11.8, 5 a. 1.). Over de erfpacht zie Van De Velde, E., Het cijns- (of erf-)pachtrecht, T Not., 1973, 251.

De hypothecaire schuldeiser

Artikel 6, 2e lid, van de verzekeringswet van 1874 gaf de beslagleggende, bevoorrechte, pandhoudende en hypothecaire schuldeisers het recht om in hun persoonlijke naam de goederen waarop hun schuldvordering rust, te verzekeren. Het verzekerbaar belang is hier evident. Indien de zaak waarop de hypotheek is gevestigd, het voorrecht rust of beslag is gelegd, verloren gaat, dan verdwijnt de zekerheid op haar beurt.

Deze bepaling werd niet hernomen in de wet van 25 juni 1992, maar wij zijn van mening dat dergelijke schuldeiser niets in de weg staat een verzekeringsovereenkomst te sluiten die betrekking heeft op de goederen van zijn schuldenaar.

Het is niet enkel via de verzekering voor rekening (art. 38 wet op de landverzekeringsovereenkomst), gecombineerd met de voordelen die de wet toekent aan de bevoorrechte en hypothecaire schuldeisers (art. 58 en 66 wet op de landverzekeringsovereenkomst), dat dergelijke verzekering gerechtvaardigd is.

Het lijkt ons ook toegelaten dat de bevoorrechte of hypothecaire schuldeiser het goed in zijn voordeel laat verzekeren. Artikel 39 van de wet zal echter de prestatie van de verzekeraar beperken tot het nadeel dat de verzekeringnemer zou lijden, daar het bedrag van zijn schuldvordering een maatstaf is om het belang dat hij heeft bij het behoud van het goed te meten. Dergelijke verzekeringsovereenkomst is noodzakelijk aanvullend aan dit onderschreven door de schuldenaar en komt slechts tussen in de mate dat de verzekering van deze laatste de schuldeiser niet totaal schadeloos gesteld zou hebben.

In de praktijk komt deze soort van verzekeringen zelden voor. De schuldeiser beperkt er zich over het algemeen toe aan zijn schuldenaar de onderschrijving van een verzekeringspolis op te leggen; In deze veronderstelling, stelt de verzekeraar op aanvraag van de hypothecaire schuldeiser dan een document op, een 'aangifte van hypothecaire en bevoorrechte schuld', welke volgende verbintenis bevat: 'Daar de goederen waarvan het verzekerde bedrag hierboven is aangeduid, in pand werden gegeven tot waarborg van een hypothecaire of bevoorrechte schuldvordering, verklaart de maatschappij dat elke opzegging, verbreking, vernietiging of schorsing van de verzekering, onder meer voor niet-betaling van de premie, evenals de vermindering van de bedragen waarvoor de belaste goederen zijn verzekerd, tegenover de schuldeiser slechts van kracht worden dertig dagen na de verzending van een op de post aangetekende kennisgeving'. (Over de rechten van de hypothecaire en bevoorrechte schuldeisers, zie ook 11.1 1.14, De schadegevallen, 3 5.6.).

Een dergelijke document maakt geen verzekeringsovereenkomst uit, maar een eenzijdige en beperkte verbintenis van de verzekeraar tegenover de hypothecaire of pandschuldeiser (Antwerpen, 25 november 1987, De Verz., 1989, 102 en opm. D. De Maeseneire. In dezelfde zin Kh. Brussel, 31 mei 1994, De Verz., 1995, 171 en opm. D. De Maeseneire). De wet van 25 juni 1992 reglementeert in artikel 66 de hierboven beschreven contractuele verbintenis: het kent een eigen recht toe aan de schuldeisers die op de verzekerde goederen een recht van voorrang hebben, dat de verzekeraar bekend is. Om van deze bepaling te kunnen genieten, is het niet meer vereist dat de schuldeiser eender welk document van de brandverzekeraar ontvangt; het is voldoende dat hij bewijst de verzekeraar te hebben verwittigd van het bestaan van zijn recht van voorrang. Zoals we reeds aanhaalden in onze opmerkingen op het vonnis van de handelsrechtbank te Brussel, denken wij dat in de toekomst de hypothecaire vennootschappen van de verzekeraars een ontvangstbewijs zullen wensen waarin de oude formule aangepast wordt aan de nieuwe wet, daar deze toelaat het bestaan te bewijzen van het verzekeringsovereenkomst dat deze vennootschappen opleggen aan de leners, de verzekerde bedragen en eventueel de identiteit van de medeverzekeraars (zie ook 11.11.14).

Een andere manier voor de bevoorrechte of hypothecaire schuldeisers om zich te beveiligen tegen de insolventie van zijn schuldenaar, is het sluiten van een kredietverzekering. Er bestaat op de markt een bijzondere formule, '*Assurance du bon fin*' genaamd, die gezien kan worden als een kredietverzekering, maar met beperkte draagwijdte, daar de inzet van deze verzekering een nadeel ten gevolge van de insolventie van de lener veronderstelt, te wijten aan het niet tussenkomen van de brandverzekeraar van deze laatste of van de gedeeltelijke tussenkomst, wegens om het even welke reden (opzegging van het contract, opschorting, verval, toepassing van een evenredigheidsregel van de premievoet of de bedragen, enz.) na de vernietiging of de beschadiging door een brand of een ander verzekerd risico van de gehypotheceerde of in pand gegeven goederen.

De aansprakelijke houders

De houder van andermans goed kan belang hebben bij het sluiten van een verzekering terwille van de aansprakelijkheid waartoe hij gehouden is met betrekking tot de verzekerde zaak (art. 1302 B.W.). Verzekerbare situaties zijn hier honderdvoudig: huurders, bewoners, gebruikers, bewaarnemers, bruiklenen, garagisten, en over het algemeen allen die een voorwerp onder zich houden met het doel het te bewerken, te herstellen of daarop enige bewerking uit te voeren. Al deze personen kunnen er zich toe beperken hun aansprakelijkheid als zodanig te verzekeren. Maar ze kunnen ook het goed zelf verzekeren (Cass., 26 jan. 1978, J.T., 1978, 395). Om echter te voorkomen, dat de verzekerde enig voordeel uit de verzekering zou halen, zal de verzekeraar

slechts gehouden zijn tot het betalen van schadevergoedingen ingeval de verzekerde door de schadelijgende partij tot schadeloosstelling wordt verplicht op grond van de tussen hen bestaande aansprakelijkheidsrelaties. (Weens, Ch., L'intérêt d'assurance, Bull. Am., 1927, 150; ook: Laloux, P., Traité des assurances terrestres en droit belge, nr. 65). Niet alleen onroerend goed, ook roerend goed, onder meer koopwaar kan door de aansprakelijkheid worden verzekerd. Wanneer het roerende goederen betreft, voornamelijk koopwaar, is het gebruikelijk dat deze gedekt zijn door de eventuele verantwoordelijke voor rekening van hun eigenaar. In rubriek g, hierna, zullen de problemen van de verzekering voor rekening bestudeerd worden, terwijl de verantwoordelijkheid van voormelde personen meer uitgebreid aan bod zal komen in de hoofdstukken 11.11.7 tot 11.11.10.

De verzekering voor rekening en ten behoeve van derden

1. Oorsprong en begrip

De oorsprong van de verzekering voor rekening en ten behoeve van derden is terug te vinden in de gebruiken van de zeeverzekering; Omwille van de veelvuldige veranderingen van eigenaar werden de vervoerde koopwaren door de verkoper voor rekening van de onbekende koper of door de eerste koper voor rekening van de volgende kopers.

Deze handelwijze werd noodzakelijk. Gelet op de goederenoverdrachten was het belangrijk de uitwerking van de contracten over te dragen op de opeenvolgende kopers en de vergoeding toe te kennen aan de eigenaar van het goed op het ogenblik van het schadegeval;

In de verzekeringen te land vindt de verzekering voor rekening van derden toepassing in de zaakverzekeringen, onder meer in de takken 'brand' en 'transport'.

Een verzekering voor rekening van derden is een verzekering gesloten door een verzekerde (verzekeringnemer) op eigen naam, doch ten behoeve van een ander (verzekerde), die feitelijk belanghebbende is (Dorhout Mees, T.J., Schadeverzekeringsrecht, 4e druk, 1967, Tjeenk Willink, Zwolle, nr. 144).

In de omgangstaal worden de uitdrukkingen 'verzekering voor rekening', 'verzekering voor rekening van een derde', 'verzekering ten behoeve van een derde', 'verzekering voor rekening van wie het aanbelangt', 'verzekering van wie het behoren zal' als synoniem beschouwd en door elkaar gebruikt. Sommigen maken nochtans een onderscheid tussen deze begrippen (zie P. Allary, De 'verzekering voor rekening': de vlag dekt niet steeds dezelfde lading, De Verz., 2001,442).

2. Rechtsconstructie

Artikel 38 wet op de landverzekeringsovereenkomst, zoals vroeger artikel 5 van de wet van 1874, staft de wettigheid van de verzekering gesloten ten behoeve van wie het aangaat. Het wordt niet meer betwist dat de verzekering voor rekening een beding is ten behoeve van derden. Artikel 38 moet samengebracht worden met artikel 22 van dezelfde wet dat handelt over het beding ten behoeve van derden et dat bepaalt dat de partijen (van een verzekeringsovereenkomst) op elk moment kunnen overeenkomen dat een derde aanspraak kan maken op het voordeel van de verzekering volgens de voorwaarden die zij bepalen.

Vroeger was dit reeds de opinie van de meeste auteurs en van de rechtspraak (De Page, H. , Traité élémentaire de droit civil belRe, 11, 3e uitgave 1964, nr. 662; Kluyskens, A., Beginselen van burgerlijk recht I, nr. 43; 111, nr. 202; Demoulin, P., volgende; R., & Ernault, J. , Traité général des assurances terrestres, Frédéricq, L., Traité de droit commercial belge La nature juridique de l'assurance pour compte, Bull. Ass., 1948, 383 en Vaes. A., L'assurance pour

compte, Bull. Ass., 1954, 196; Picard, M., & Besson, A., Les assurances terrestres en droit français, Tome I, 2e uitgave 1964, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris, nr. 513; contra Wets, G., waarvan het standpunt uitvoerig wordt uiteengezet in Feyaerts, Les Nouvelles, Droit commercial, Brussel 1966, nr. 827 en volgende, en geschetst wordt in 'Le transfert de l'intérêt d'assurance en droit belge et dans les pays de Communauté Européenne', Bull. Am., 1965, 217; en in 'De l'interprétation de l'assurance pour compte d'autrui par la comparaison des législations de la Communauté économique européenne', De Verz., 1972, 955; men leze ook Dorhout Mees, T.J. Schadeverzekeringsrecht, 4e druk, 1967, Tjeenk Willink, Zwolle, nr. 146 en volgende; Cass., 28 januari 1975, Arr. Cass., 1975, 596; R.G.A.R., 1976, 9542; noot M. Mahieu; Brussel, 13 september 1988, J.L.M.B., 1989, 80).

Zo het om een derdenbeding gaat, moet de verzekering voor rekening van derden aan al de voorwaarden daarvan voldoen. Daarom moet:

- het beding in de verzekering de voorwaarde zijn van een beding, dat de verzekeringnemer voor zichzelf maakt, bijvoorbeeld de betaling van de premies;
- de stipulant (verzekeringnemer) de wil hebben gehad niet te zijnen behoeve te bedingen, maar ten behoeve van de derde (art. 5, laatste lid, van de voor brand afgeschafte verzekeringwet van 1874); deze derde moet niet aangeduid zijn, maar hij moet aanwijsbaar zijn op de dag dat de verzekeringsprestaties opeisbaar zijn (art. 22, lid 2 wet op de landverzekeringsovereenkomst).
- een recht ontstaan ten behoeve van een aan het sluiten van de verzekering vreemde derde, namelijk een recht dat hij voorheen niet bezat.

Wat dit laatste streepje betreft, dient onderlijnd:

- In principe beschikt de begunstigde over een onmiddellijk en privaat rechtstreeks recht tegenover de verzekeraar in uitvoering van het voordeel van het te zijnen gunste gemaakte beding. Dit recht rust op het hoofd van de begunstigde derde. Het komt niet in het patrimonium van de bedingende verzekerde. Het op de onderschrijver van de polis gelegde beslag is geen hinderpaal tot de betaling van de schadevergoeding in handen van de begunstigde (De Page, t. 11, nr. 678; zie nochtans hierna art. 25, B. 6) Brandpolis Sp. R. A.V. 2002).
- Dit rechtstreeks recht blijft nochtans door de verzekeringnemer herroepbaar, zolang de begunstigde niet heeft aanvaard (art. 1121 B.W.). Geen vormvereiste is voor deze aanvaarding nodig. De wil van de derde moet alleen maar uitdrukkelijk zijn (Kluyskens, Beginselen, I, nr. 41ter). De aanvaarding door de derde mag niet tot gevolg hebben dat een reeds voorheen bestaand recht zou geboren worden, maar wel dat de verzekeringnemer het niet meer kan herroepen (De Page, t. 11, nr. 677). Prof. L. Schuermans onderstreept nochtans dat een dergelijke herroeping in het economisch ruilverkeer enorme en wellicht onaanvaardbare gevolgen zou hebben. Om hieraan tegemoet te komen gingen sommige auteurs ervan uit dat de aanvaarding van het derde-beding stilzwijgend kan geschieden of dat de stipulant van zijn recht op herroeping in de verzekeringspolis al dan niet uitdrukkelijk, doch ondubbelzinnig, afstand kan doen (De nieuwe wet op de landverzekeringsovereenkomst, R.W., 1992-93, 708, O.C., nr. 59)
- Het bestaan van dit recht hangt af van de geldigheid van de hoofdverbintenis. Zo deze nietig is, is de verzekering voor rekening van derden eveneens nietig. Zo staat het eveneens met alle excepties, die de verze- keraar aan de verzekeringnemer zou kunnen tegenwerpen (Kh. Oudenaarde 14 november 1974, R.W., 1974-75, 1449; art. 25, B.6), 2e lid, Brandpolis Sp. R. A.V. 2002. Over dit principe werd in het verleden gediscuteerd. Nu geldt geen twijfel meer,

want de wet bevestigt het: 'alle excepties eigen aan de verzekeringsovereenkomst en waarop de verzekeraar zich tegen de verzekeringnemer kan beroepen zijn tegenstelbaar aan de verzekerde, wie het ook is' (art. 38, 2e lid, W.L.V.O.).

Toepassingen

De verzekeringnemer

Gewoonlijk worden twee belangrijke toepassingen van de verzekering ten behoeve van derden onderscheiden:

- Verzekering gesloten door de eigenaar op voor verkoop bestemde koopwaren. Sommige ondernemingen hebben koopwaren in voorraad, die op ieder ogenblik kunnen worden verkocht. De eigenaar verzekert dan deze goederen 'voor rekening van wie het aanbelangt'. Zulks met de bedoeling dat zij zouden gewaarborgd zijn zowel vóór als na de verkoop. Een dergelijke clause betekent dat de verzekering niet alleen het belang van de verzekeringnemer, eigenaar op het ogenblik van het sluiten van de overeenkomst, waarborgt, maar ook het belang van de toekomstige eigenaar(s), eventuele koper(s). In de praktijk waarborgen de verzekeraars deze goederen slechts zolang zij onder de bewaking van de verzekeringnemer staan. Zij vrezen immers risicoverzwaringen.
- Verzekering gesloten door de houder van aan derden toebehorende koopwaren. De noden van de bedrijfsexploitatie brengen sommige handelaars en industriëlen ertoe aan derden toebehorende koopwaren onder zich te houden in iedere denkbare vorm van houderschap. Vanaf het bijna passieve houden van de meubelbewaarder tot het intensief bewerken van een garagehouder bij een herstelling. Wet of contract stellen al deze houders op een of andere wijze aansprakelijk voor schade of verlies, tenzij het bewijs van enige vreemde oorzaak hen geheel of gedeeltelijk vrijmaakt. Deze houders zoeken én hun eigen aansprakelijkheid te verzekeren én aan de bewaargevers de meest volledige zekerheid te waarborgen. Te dien einde verzekeren zij door middel van een voor rekening van wie het zal aanbelangen onderschreven abonnementspolis of vlottende polis het geheel van de onder zich gehouden koopwaren (Demoulin, P., *Nature juridique de l'assurance pour compte de qui il appartiendra*, Bull. Ass., 1948, blz. 383).

We vestigen er de aandacht op dat er slechts sprake is van een verzekering voor rekening van derden indien de partijen hiervoor de duidelijke intentie hadden. Het verzekeringsbelang van de derde op zich volstaat niet om van dergelijke verzekering te kunnen spreken (Mons, 11 september 1996, R.G.A.R., 13056; Kh. Mons, 15 februari 2001, J.L.M.B., 2001, 1169). 3.2. Gevaarsobjecten Oorspronkelijk werd de besproken verzekering in hoofdzaak gesloten op koopwaren. Niets staat echter in de wet om haar niet uit te breiden op andere gevaarsobjecten. Het is logisch dat andere roerende goederen dan koopwaren onder de hier behandelde juridische constructie zouden verzekerd worden. Bijvoorbeeld: meubelen of huishoudelijke voorwerpen aan een derde in bewaring of in gebruik gegeven, meubilair dat zich in een gehuurde opslagplaats bevindt, ontleende voorwerpen, voorwerpen door klanten aan de exploitant van een horecabedrijf toevertrouwd, uitzet van kinderen op kostschool en dergelijke meer.

De situaties in verband met onroerende goederen zijn eveneens legio:

- een vruchtgebruiker die het pand waarop zijn vruchtgebruik is gevestigd, ten behoeve van de naakte-eigenaar Verzekert (zie rubriek c.1, supra);

- een mede-eigenaar die het onverdeelde goed ten behoeve van de overige mede-eigenaars verzekert;
- een hypotheekhoudende schuldeiser, die het pand van zijn schuldenaar voor de totale waarde verzekert (zie rubriek e, supra);
- een huurder die het door hem betrokken gebouw of het door hem gebruikte materieel ten behoeve van de verhuurder verzekert;
- een eigenaar, die door zijn huurder gedurende de huur aan het pand toegebrachte verfraaiingen verzekert (bijvoorbeeld een café-inrichting);
- een eigenaar die het verhuurde pand zowel voor zichzelf als ten behoeve van zijn huurders verzekert.

De verzekerde

Algemeen beschouwd is het niet enkel de verzekeringnemer die verzekerde is, maar ook de bij hem inwonende personen, hun personeel in de uitoefening van hun functie, de lasthebbers en de vennoten van de verzekeringnemer in de uitoefening van hun functie en iedere andere persoon die als verzekerde in de verzekeringsovereenkomst wordt vermeld (zie art. 3, K.B. brand van 24 december 1992 en de definitie van de verzekerde in art. 50 van de Brandpolis Sp. R., A.V. 2002). Er werd beslist dat de gescheiden echtgenote die de vroegere familiale woning - eigendom van de echtgenoot - blijft betrekken, zich met zijn akkoord op de titel van verzekerde kan beroepen (Brussel, 22 september 2000, R.G.A.R., 2000,13478). Artikel 57 van de wet op de landverzekeringsovereenkomst bepaalt dat in geval van overdracht onder levenden van een onroerend goed (koop, ruil, schenking, inbreng in een vennootschap, ...) de aan de overdrager verleende dekking blijft gelden voor de overnemer gedurende drie maanden na het verlijden van de authentieke akte, tenzij deze laatste dekking geniet uit hoofde van een andere overeenkomst. Dit principe werd reeds weerhouden door artikel 10 van het K.B. 'eenvoudige risico's' van 1 februari 1988. De vereniging van mede-eigenaars, die rechtspersoonlijkheid bezit sinds het inwerking treden van de wet van 30 juni 1994 (zie rubriek b.2. supra) en vertegenwoordigd is door de syndicus, onderschrijft de brandverzekeringsovereenkomst voor rekening van de mede-eigenaars. Ze handelt niet voor zichzelf daar ze het gebouw niet bezit. De vereniging van mede-eigenaars zou in haar eigen voordeel kunnen handelen indien ze de lichamelijke roerende goederen waarvan ze eigenaar is zou laten verzekeren.

De algemene polisvoorwaarden passen het hierboven besprokene krachtens overeenkomst toe. Als voorbeelden worden de volgende toepassingsgevallen uit artikel 50 van de brandpolis (A.V. 2002) vermeld:

- onder de begripsomschrijving 'gebouw': "de water-, gas- stoom-, en elektriciteitsmeters of -aansluitingen";
- onder de begripsomschrijving 'inboedel': "de roerende goederen voor privé-gebruik die aan de verzekeringnemer alsook aan zijn huispersoneel toevertrouwd zijn" (over een toepassingsgeval over een dergelijk contractueel beding, zie scheids. besl. 9 juli 1934, R.G.A.R., 1934, 1616);
- onder de begripsomschrijving 'materieel': 'de roerende bedrijfsgoederen ... die de verzekeringnemer toevertrouwd zijn'; 'de aan het personeel van de verzekeringnemer toebehorende voorwerpen, kleren, fietsen, bromfietsen, motorfietsen en andere motorrijtuigen en waarvoor de verzekeringnemer de verantwoordelijkheid op zich neemt'; 'de voertuigen die aan derden toebehoren, voor zover de verzekeringnemer de verantwoordelijkheid ervoor op zich neemt'.
- onder de begripsomschrijving 'koopwaar': 'de voorraden, grondstoffen, ... afgewerkte producten, ... die hem toevertrouwd worden'.

Suppletoire aard en dualiteit

De verzekering voor rekening van derden is aanvullend. Zij heeft slechts dan uitwerking wanneer de eigenaar van de verzekerde gevaarsobjecten zelf geen verzekering daarop heeft gesloten. Doet zich deze situatie voor, zo wordt de verzekering voor rekening van derden omgevormd tot een aansprakelijkheidsverzekering. Hierin wordt door de verzekeringnemer zijn aansprakelijkheid ten overstaan van de verzekerde gevaarsobjecten gewaarborgd (art. 24, E., A.V., Sp. R. 2002) Hier treedt duidelijk de dualiteit naar voren. Anders uitgedrukt, de gemengde aard van deze verzekering blijkt duidelijk. Zij is tezelfdertijd een zaakverzekering en een aansprakelijkheidsverzekering. De rechtsleer kent en bevestigt dit dubbele facet van de verzekering voor rekening van derden.

Om deze dualiteit te funderen interpreteert men de formule 'voor rekening van wie het aanbelangt' in zeer ruime zin: de verzekering is aangegaan voor rekening van ieder persoon, die enig belang heeft bij het behoud van de zaak, met name ten behoeve van hem, die in de hoedanigheid van houder aansprakelijk kan zijn voor de vernietiging van de verzekerde voorwerpen (Demoulin, P., *Nature juridique de l'assurance pour compte de qui il appartiendra*, Bull. Ass., 1948 blz. 385, en de aldaar geciteerde referenties).

Deze dubbele aard van de verzekering voor rekening van derden is daaraan nochtans niet essentieel. De aansprakelijkheidsverzekering van de verzekeringnemer zal slechts in bepaalde situaties gelden:

- Artikel 38, B. van de brandpolis Sp.R. (A.V. 2002) stipuleert dat de in de rechten van de begunstigde gesubrogeerde verzekeraar afstand doet van enig verhaal tegen de verzekeringnemer, tenzij met betrekking tot de schade aan onroerende goederen waarvan de verzekerde of begunstigde huurder of gebruiker;
- Er werd gevonnist dat de brandverzekering onderschreven (met de algemene voorwaarden van de polis 1960) door een garagehouder voor rekening en ten behoeve van zijn klanten en die de schade aan hun voertuigen dekt terwijl deze zich in de garage bevinden, zich niet omzet in een aansprakelijkheidsverzekering van de garagehouder, als de klant - zelf niet verzekerd - het voordeel van deze verzekering weigert (Brussel, 13 september 1988, J.L.M.B., 1989, 80);
- Er werd eveneens gevonnist in het kader van een diefstalverzekering dat wanneer de polis enkel stipuleert dat de verzekering voor rekening van derden slechts uitwerking heeft als de schade niet gedekt is door een verzekering door de derde zelf onderschreven, deze niet kan omgezet worden in een aansprakelijkheidsverzekering (Brussel, 4^e kamer, 4 oktober 1988, A.R. 334186, onuitgegeven).

Verzekeringstechnisch gezien kan men bezwaarlijk aannemen, dat beide risico's tegen dezelfde premie, uitsluitend voor zaakschadeverzekering vastgesteld, zouden gewaarborgd zijn. Daarom hebben de verzekeraars hun verhaalsrecht willen bewaren. Het ware anders voldoende geweest, dat een huurder het pand voor rekening van de eigenaar verzekerd zou hebben, om tezelfdertijd zijn aansprakelijkheid als huurder gewaarborgd te weten.

Men kan zich afvragen of het principe van artikel 45 van de wet op de landverzekeringsovereenkomst, dat bepaalt dat clausules van aanvullendheid zonder uitwerking blijven, de contractuele bedingen die bepalen dat de verzekering onderschreven voor rekening van derden enkel deze derden tot voordeel strekt als ze zelf geen contract onderschreven hebben die hun goederen verzekert, niet hindert. Wij denken dat men moet verwijzen naar artikel 22 van dezelfde wet dat voorziet dat het verzekeringsovereenkomst de voorwaarden kan bepalen onder

dewelke de derde aanspraak kan hebben op de door de verzekering geboden voordelen. Van zijn kant bepaalt artikel 57 uitdrukkelijk dat de dekking van een contract verleend aan een verzekerde, overdrager van een verzekerd goed, enkel toekomt aan de overnemer als deze laatste geen dekking geniet uit hoofde van een andere overeenkomst. Deze bepaling is een toepassing van de principes inherent aan het karakter van de verzekering voor rekening en dient naar onze mening in ruime zin toegepast te worden in de breedst mogelijke context van elke verzekering voor rekening van derden.